

VOORSTELLING VAN DE GEDICHTENBUNDEL "VLUCHT LANGS
HET STILLE WATER" VAN HANS DE GREVE (YANG, 1982)

Rudolf Boehm

1. Het is bedenkelijk om aan een filosoof te vragen om over gedichten te spreken, laat staan om een gedichtenbundel bij zijn verschijnen voor te stellen. Want filosofen moeten nu eens met ideeën omgaan, d.w.z. met algemene begrippen. Uitgaande van het feitelijke, gaat hun belangstelling uit naar de algemene begrippen waaronder ze het kunnen onderbrengen. - Een dichter daarentegen gebruikt omgekeerd de taal om te wijzen naar het enkelvoudige, naar hetgeen zintuiglijk wil aangevoeld worden. Peter Handke schrijft : "Zodra bij het schrijven ook maar een aanhef tot een begrip opdaagt, wijk ik uit, als ik het nog kan, in een ander landschap waar er nog geen vergemakkelijking en geen totaliteitsaanspraak op basis van begrippen bestaat" ("Als das Wünschen noch geholfen hat", 1974, blz. 76-77).

2. Maar de filosoof is, zo gezien, geen zo'n uitzonderlijke mens. Hebben we niet allemaal, en precies alledaags, die zelfde neiging, eigenlijk meer begaan te zijn met allerhande ideeën en zelfgevormde of overgenomen algemene begrippen, dan nog te letten op wat we daadwerkelijk aanvoelen en gewaarworden ? (Weet u dat er vandaag zelfs theorieën bestaan die stellen dat echt aangevoelde behoeften bij de mensen helemaal niet bestaan, dat die allemaal slechts de uitdrukking zijn van een of ander idee zich te moeten aanpassen of zich te moeten onderscheiden ?)

3. Deze neiging waarin we allemaal gemakkelijk vervallen, heeft ongetwijfeld diepe, deels historische, deels echter ook antropologische wortels. Dat blijkt reeds

uit het feit dat eigenlijk alle woorden uit onze taal op de eerste plaats algemeenheden uitdrukken. Zelfs als ik zeg "*dit is nu hier*" zeggen die woorden op zich genomen toch maar het meest algemene wat men zich kan voorstellen : ze zijn steeds en overal van toepassing. - En juist dit is de reden, zou ik vermoeden, waarom we dichters nodig hebben, nl. een kunst, om die tendens om te buigen, door het woord zó te gebruiken dat het ons terug verwijst naar een zintuiglijke gewaarwording van wat we feitelijk kunnen aanvoelen en dat zelf, op zich genomen, onzegbaar is. (Want onze verwijdering daarvan is wellicht de uitdrukking van wat men wel een "hoogstaande cultuur" noemt, maar wat niettemin een noodtoestand is).

*

4. Dit gezegd zijnde, als waarschuwing voor mezelf en voor ons allen, mag ik dan toch pogen enkele woorden te zeggen ter inleiding van deze nieuwe gedichtenbundel - eigenlijk één gedicht van Hans De Greve. Er staan dan toch ook enkele stukken in van het genre dat men "filosofische" gedichten pleegt te noemen, meer bepaald in het middenste gedeelte met de ondertitel "'s werelds interludium". Het past voor mij, als filosoof, van daar uit even te vertrekken. Ik neem het stuk nummer 12. Het eindigt met de regels :
 "zonder ons is alles werkelijkheid,
 met ons, alles bedrog".

Dat is eigenlijk, in een notedop, onze gehele traditionele filosofie en wetenschap : de werkelijkheid is wat zonder ons mensen kan, en omdat die werkelijkheid ook zonder ons kan, komt al het menselijke als oppervlakkige schijn en zelfs als bedrog over.

Maar vandaar gaat ook de vlucht van de dichter uit, de "vlucht langs het stille water". Is het gedicht dus een vlucht voor de werkelijkheid ? of voor het bedrog van de mensen ? Ik denk het is eerder een vlucht precies voor een filosofisch begrepen werke-

lijkheid, of voor een werkelijkheid zoals we die min of meer allemaal begrijpen.

Waar gaat de vlucht, "langs het stille water", naar toe ? Voor een groot stuk gaat het eigenlijk vooral over de vluchtweg zelf. De avonturen die de vluchting langs deze weg overkomen, wil ik u niet pogen af te schilderen. Maar ik wil enkel nog erop wijzen dat er toch ook iets aan het *einde* van die vluchtweg opdaagt.

In het midden ongeveer van de eerste "dagboekbladzijde" staat :

"het is alsof steeds iemand naar je toekomt als je lang wandelt, ook al zie je niemand, is het alsof je verwacht dat iemand naar je toekomt.

als ik dichterbij kom merk ik dat je niet naar me toekomt, maar gewoon staat te wachten tot ik bij jou gewandeld ben." ("2.", blz. 18-19).

En kort voor het einde van de "tweede dagboekbladzijde" (waarmee het gedicht sluit) staat :

"ik wou dat ik naar jou toekomen kon
ik wou dat ik naar je toekomen zal"(blz. 57)

en als je ombladert, alléén op een nieuwe bladzijde :

"ik wou dat je naar me toekwam" (blz. 58).

De vluchtweg leidt : naar het geheim, naar de noodzaak, van de tegemoetkoming. Ik versta dat zo : alle dingen, ook de natuur, alle mensen en iedereen van ons en elk woord, zijn aangewezen op onze tegemoetkoming; ze gaan tenonder als we ze enkel maar afwachgend op ons laten toekomen; en we zelf hebben het nodig hen van onze kant tegemoet te komen indien we er iets in wensen te vinden. Lees en zie of het niet waar is.-

Ik ben mijn lot dankbaar dat ik Hans De Greve en zijn

gedichten heb mogen leren kennen. Want niet de kunst heeft ons nodig, wij hebben de kunst nodig.

*
* * *